

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1914 kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om åstadkommande av räntabilitetsberäkningar för jordbruk.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 1, har herr *Molin* i Dombäcks-mark hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om nödig utredning för upprättande av en plan för åstadkommande av räntabilitetsberäkningar för jordbruk av olika storlekar och typer i olika delar av landet samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som av utredningen kunna föränledas.

I avseende å de skäl, som av motionären anförts till stöd för framställningen, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid en jämförelse mellan den av motionären åberopade framställningen till föregående års riksdag och hans nu väckta motion, framträder omedelbart en betydande olikhet i avseende å motionärens slutyrkanden. I den förra motionen påyrkades, efter en motivering, innehållande en mångfald uppslag och önskemål rörande svensk jordbrukspolitik, utredning angående dels jordbrukets ekonomi och dels de jordbrukande klassernas levnadsförhållanden, vilken utredning skulle hava till syfte att klargöra, vilka åtgärder som tarvades såväl för den jordbrukande befolkningens kvarhållande vid jordbruket som för egna-hemsrörelsens fortsatta utveckling. I den senare, nu föreliggande motionen har motionären däremot, såsom synes, avsevärt begränsat räckvidden av sitt yrkande.

Utskottet.

Föregående års jordbruksutskott hade sålunda att taga ställning till ett utredningsyrkande av synnerlig omfattning, som motionären syntes vilja giva karaktären av ett allmänt jordbrukspolitiskt programuttalande, vari emellertid kritiken av rådande förhållanden intog främsta rummet, och i vilket det saknades klart angivna riktlinjer för bedömande av motionärens egentliga syfte. Vid sådant förhållande föranleddes utskottet att uti sitt i anledning av motionen avgivna utlåtande, med erkännande av det behjärtansvärda i motionärens omtanke om jordbrukets framtid, dock ifrågasätta, huruvida motionen innehölle »något väsentligt nytt uppslag eller några av statsmakterna hittills förbisedda synpunkter». Under hänvisning till betydelsen av den allsidiga verksamhet staten redan fullföljde till främjande av det svenska jordbrukets utveckling, fann sig utskottet sålunda böra avstyrka motionen.

I sin nu förnyade framställning har emellertid motionären, såsom redan anmärkts, tagit sikte på ett mera bestämt mål. Han har, såsom han själv framhåller, velat sammanfatta och precisera sina synpunkter i fråga om jordbrukets ekonomi och i sådant avseende omformulerat sitt slutyrkande på sätt inledningsvis anfördes. I överensstämmelse med detta senare yrkande stå tydligen de ord, varmed han avslutar sin motivering, och i vilka skarpt betonas, hurusom medlet för den ekonomiska upplysning han eftersträvar, främst skall vara *räkenskapsföring*.

Belysande för innebörden av föreliggande motion är emellertid i främsta rummet den av motionären åberopade, av föreståndaren för Stockholms och Uppsala läns bokföringsbyrå *Carl Heyman* den 26 januari 1912 till Kungl. Maj:t ställda skrift angående anvisande av medel för utarbetande genom lantbruksstyrelsens försorg av plan för sakkunnigt ledda och kontrollerade jordbruksekonomiska beräkningar. Herr Heymans nämnda framställning, som i motionen blivit i sin helhet återgiven, har nämligen av motionären angivits såsom till syftet väsentligen sammanfallande med motionärens eget. Att så är förhållandet, synes även utskottet påtagligt.

Beträffande det närmare innehållet av sagda framställning tillåter sig utskottet hänvisa till motionen (sid. 6—10). Det torde här vara nog att framhålla, hurusom den huvudsakliga innebörden av herr Heymans förslag synes vara att för åstadkommande av de förordade jordbruksekonomiska beräkningarna, vilkas uppgift skulle bli att fullständigt belysa det svenska jordbrukets ekonomiska gestaltning och om möjligt bli vägledande för dettas vidare utveckling, vinna statens understöd och ledning. Enligt förslagsställarens åsikt äga nämligen icke de redan upprättade, med statsmedel understödda bokföringsbyråer, som äro av-

sedda att främja bokföring vid mindre jordbruk, tillräckliga förutsättningar att kunna verka i det av honom angivna syfte. Ej heller synes han vilja tillerkänna någon större betydelse i sådant avseende åt den bokföringsskyldighet, vilken reglementsenligt åligger vissa premierings-sökande mindre jordbrukare.

I anledning av Heymans ifrågavarande hemställan infortrade Kungl. Maj:t *lantbruksstyrelsens* utlåtande. Även beträffande nämnda utlåtande vill utskottet hänvisa till motionen, däri detsamma finnes fullständigt intaget (sid. 18—21). Utskottet vill endast erinra, hurusom lantbruksstyrelsen i allt väsentligt anslutit sig till de av Heyman framförda synpunkterna ävensom hemställt om vidtagande av vissa utredningsåtgärder i nära överensstämmelse med dennes förslag.

Sedermera har, enligt vad utskottet inhämtat, jämväl *lantbruksakademiens* yttrande i ärendet inforrats, och har utskottet blivit satt i tillfälle att taga del av det underdåniga utlåtande, som lantbruksakademien, i anledning härav, till Kungl. Maj:t avgivit den 19 januari 1914.

I likhet med förslagsställaren anser lantbruksakademien det vara av stor vikt för vårt land att söka genom ekonomiska beräkningar lära känna det svenska lantbrukets räntabilitet såväl i dess helhet som i dess huvudsakliga grenar. Men för att nå detta mål fordrades, enligt akademiens mening, likasom vid alla arbeten av statistisk art, tillgång på ett stort antal uppgifter, vilka ej blott vore tillförlitliga utan även likartade och med varandra fullt jämförbara. En undersökning borde därför helst, såsom förslagsställaren uttalat, utföras med det mål för ögonen att pålitliga och efter enhetliga grunder vunna bokföringssiffror från ett flertal egendomar och på dessa siffror grundade ekonomiska beräkningar år efter år kunde sammanställas.

Härefter övergår lantbruksakademien till frågan om sättet för de erforderliga uppgifternas införskaffande. I sådant avseende finner akademien, med hänsyn till vissa närmare angivna svårigheter, det icke tillrädligt vare sig att låta inhämta sådana genom särskilt för ändamålet utsedda personer eller att därvidlag endast lita till jordbrukarna själva. I stället hänvisar lantbruksakademien till lokala bokföringsbyråer såsom lämpliga förmedlare av sådan uppgiftsinsamling, varom fråga är. Efter att hava erinrat, hurusom för närvarande inom olika delar av landet finnes 10 dylika byråer, vilka jämlikt kungl. kungörelsen den 19 oktober 1911 åtnjuta understöd av statsmedel, men som, enligt till akademien lämnade uppgifter, till allra största delen knappast börjat sin verksamhet, uttalar akademien följande, som är belysande för det intresse, varmed detsamma upptagit och utformat ifrågavarande förslag:

»Önskligt vore emellertid att lokala bokföringsbyråer kunde anlitas för att skaffa till stånd siffermaterialet för de sammanställningar och undersökningar, varom här är i fråga. För detta ändamål synas emellertid åtskilliga ytterligare åtgärder från statens sida vara av nöden, varvid möjligen kan sättas i fråga, huruvida icke en rent facklig central ledning av deras arbeten borde komma till stånd med uppgift att framdeles, sedan bokföringsbyråernas verksamhet kan hava nått större omfattning, verkställa en bearbetning av de lokala byråernas bokföringsresultat. Åtgärderna i det av förslagsställaren avsedda syftet kunde därför lämpligen börja därmed, att av sakkunniga inom det praktiska jordbrukets, jordbruksekonomiens och bokföringens samt nationalekonomiens och statsförvaltningens områden, utarbetades en plan till dylika åtgärder, ävensom till formulär för de uppgifter, som skulle behövas för en undersökning av nu ifrågavarande slag, bestämmelser för sättet för deras beräkning samt plan för de på dem grundade sammanställningarnas eller undersökningarnas utförande.»

Emellertid ifrågasätter lantbruksakademien, huruvida icke Kungl. Maj:t kunde finna ärendet snarare tillhöra lantbruksakademiens än lantbruksstyrelsens verksamhetsområde samt i överensstämmelse härmed anse lämpligt att uppdraga åt lantbruksakademien att uppgöra förslag till åtgärder, formulär och plan i berörda hänseenden. För sådant fall ansåge sig akademien behöva tillkalla tre med hänsyn till uppdraget särskilt sakkunniga personer. Lantbruksakademien hemställer sålunda, att, under förutsättning att akademien erhöle uppdrag att verkställa den ifrågavarande utredningen, Kungl. Maj:t måtte bemyndiga akademien att för det angivna ändamålet tillkalla högst tre sakkunniga personer ävensom medgiva, att de av medel, som Kungl. Maj:t täcktes bevilja, finge åtnjuta ersättning efter närmare angivna grunder.

Såsom framgår av ovanstående redogörelse för vad som hittills förekommit uti ärendet angående Heymans ifrågavarande förslag, har detsamma i allt väsentligt vunnit understöd från såväl lantbruksstyrelsen som lantbruksakademien. Med visshet torde därför kunna antagas, att Kungl. Maj:t för närvarande har uppmärksamheten riktad på de önskemål, som ju obestridligen äro gemensamma för nämnde förslagsställare och motionären. Det synes sålunda utskottet, som om redan denna omständighet borde vara avgörande vid förevarande motions behandling och ett riksdagens uttalande i frågan icke vara av omständigheterna påkallat.

Utskottet, som ingalunda underskattar frågans vikt, ansluter sig

i huvudsak till de synpunkter, som kommit till uttryck i lantbruksakademiens berörda utlåtande.

Visserligen anser utskottet, att det med visst fog kan ifrågasättas, huruvida resultatet av den föreslagna undersökningen skulle bli av den stora räckvidd och det praktiska värde, som särskilt motionären föreställer sig. Slutsatser, dragna ur bokföringsuppgifter från vissa enskilda jordbruk, kunna säkerligen blott i ringa mån vinna tillämplighet för andra sådana. Det lär nämligen icke kunna bestridas, att jordbruket, måhända i högre grad än någon annan näring eller yrke är beroende av samt hänvisat att inrätta sig efter de förhållanden, varunder det samma drives. Dess ekonomiska resultat måste under sådana omständigheter växla allt efter de i varje särskilt fall givna betingelserna för dess bärighet, vare sig dessa äro att söka i jordens egen beskaffenhet, dess läge och avsättningsmöjligheter eller sammanhånga med brukarens individuella egenskaper och anlag. Särskilt dessa sistnämnda faktorer, vilka väl oftast äro avgörande för framgången av jordbruksdriften i det enskilda fallet, låta sig ju icke beräknas i siffror och gäcka lätt alla bärighetskalkyler. Praktisk duglighet, arbetsamhet och omtanke äro egenskaper, som icke kunna ersättas av tillgången till ett samlat jordbruks-ekonomiskt upplysningsmaterial, hur fullständigt och omsorgsfullt utarbetat detta än må vara.

Om utskottet sålunda icke vill överskatta den praktiskt-pedagogiska nyttan för den enskilde av vid olika egendomar bedrivna ekonomiska undersökningar, kan utskottet å andra sidan icke bortse därifrån, att den närmare kännedom om samt översikt över lanthushållningen, som därav givetvis skulle vinnas, utan tvivel borde kunna bli av en viss betydelse. Emellertid torde, enligt utskottets åsikt, ett kraftigare utnyttjande av redan befintliga möjligheter och tillgängliga hjälpmedel för insamling av jordbruksekonomiska uppgifter vara ägnat att i det väsentligaste tillgodose motionärens syfte i berörda avseende.

Lantbruksakademien har påvisat den betydelse de av staten understödda bokföringsbyråerna i sådant avseende kunna erhålla, sedan deras verksamhet genom lämpliga åtgärder kan förväntas hava nått ökad omfattning. För sin del vill utskottet påpeka, att ett ganska avsevärt bokföringsmaterial skulle kunna komma till användning tack vare den ovan berörda bokföringsskyldigheten vid förnyad premiering av mindre jordbruk. Redan nu torde nämligen de för ifrågasvarande premieringar fungerande nämnderna hava satts i tillfälle att granska minst ett tusental efter enhetliga grunder förda räkenskaper från premierade småbruk. Lämpligt kunde då synas vara, att dessa

nämnder av någon redan befintlig myndighet finge i uppdrag att samla och för vidare bearbetning tillvarata de uppgifter, som kunna inhämtas genom nämnda bokföring.

I detta sammanhang vill utskottet även framhålla lämpligheten av att avvakta resultatet av den reformerade jordbruksstatistik, som från och med år 1913 börjat tillämpas.

Såsom i det föregående uttalats, anser emellertid utskottet, med hänsyn till förevarande frågas utsikt att snart bliva föremål för Kungl. Maj:ts avgörande, icke anledning förefinnas till någon riksdagens framställning i ämnet. Enär fullt fog synes föreligga för det antagandet, att Kungl. Maj:t vid övervägandet av ovannämnda förslag, kommer att ägna en omsorgsfull prövning åt ifrågavarande önskemål, för vilka jämväl motionären gjort sig till tolk, finner sig utskottet, med stöd dessutom av vad i övrigt framhållits, böra hemställa,

att förevarande motion ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 februari 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Reservationer:

av *Hellström* mot motiveringen
samt av *Ekerot* mot viss del av motiveringen.

Vid slutbehandling inom utskottet av de i utlåtandena nr 30—31 omförmälda ärenden hava närvarit: herrar Persson, Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Fahlén, Ericsson, Nilsson i Kabbarp, greve Hamilton, Linders, Andersson, Hellström, greve Wachtmeister, Ingeström, Barthelson, Lundström och Ekerot.